

НУЖДА ОТ ДЕНТАЛНО ЛЕЧЕНИЕ СПОРЕД ВЪЗРАСТТА

Ана-Мария Митева¹, Силвена Байчева², Владимир Панов¹

¹Катедра „Консервативно зъболечение и орална патология“,
Факултет по дентална медицина, Медицински университет – Варна

²Катедра по Социална медицина и организация на здравеопазването,
Факултет по обществено здравеопазване, Медицински университет – Варна

NEED FOR DENTAL TREATMENT ACCORDING TO AGE

Ana-Maria Miteva¹, Silvena Baicheva², Vladimir Panov¹

¹Department of Conservative Dental Treatment and Oral Pathology,
Faculty of Dental Medicine, Medical University of Varna

²Department of Social Medicine and Health Care Organization, Faculty of Public Health,
Medical University of Varna

РЕЗЮМЕ

Определихме денталния статус на 75 поредни пациенти, посетили терапевтичен дентален кабинет. Разделихме пациентите в пет възрастови групи, за да проследим промени, които настъпват с напредването на възрастта.

Според отчетения общ брой собствени зъби ясно личи, че лицата под 50 години имат запазено съзъбие, лицата от 50 до 64 години имат достатъчен брой собствени зъби - средно над 25. Впечатление прави, че дори в групата на най-възрастните пациентите имат немалък брой зъби – около 17, с които обаче трудно осъществяват добра дъвкателна функция. С напредване на възрастта човек прогресивно започва да губи своите зъби, като интактните стават все по-малко, до около 3 в групата на пациентите над 80 години.

С напредване на времето все по-често се налага изваждането на зъб. Необходимостта от неподвижно протетично лечение се увеличава с времето. По-често се налага протезиране с подвижни протези след 50-годишна възраст, като 47% от най-възрастните ползват такива. Пациентите над 80-годишна възраст имат същата нужда от терапевтично лечение за запазване на зъбите, както и по-младите.

С напредването на възрастта човек има все по-голяма нужда от професионална дентална грижа за запазване на добро орално здраве.

Ключови думи: Дентален статус, възраст, орално здраве, нужда от лечение

ABSTRACT

We determined the dental status of 75 consecutive patients who visited a therapeutic dental office. We divided patients into five age groups to track changes that occur with advancing age.

According to the total number of teeth reported, it's apparent that individuals under 50 typically maintain their natural dentition, while those aged 50 to 64 have, on average, more than 25 teeth. It is impressive that even among the eldest group, the patients have a considerable number of teeth—about seventeen—although it is difficult to maintain good masticatory function with these teeth only. As individuals age, the gradual loss of teeth results in a diminishing number of intact teeth, with patients over eighty typically having only about three remaining.

As time progresses, the frequency of tooth extractions increases. Over time, there is a growing demand for fixed prosthetic treatment. Removable dentures are more commonly required after the age of 50, with 47% of the elderly using them. Patients over the age of 80 have the same need for tooth therapeutic treatment as younger patients.

As a person ages, there is an increasing need for professional dental care to maintain good oral health.

Keywords: dental status, age, oral health, need for dental treatment

ВЪВЕДЕНИЕ

Оралното здраве е неделима част от общото здраве. Патологичните процеси в устната кухина повлияват целия организъм, като връзката е двупосочна. Прогресът на науката, екологията, технологиите, повишаването на качеството и стандарта на живота, подобряването на здравните услуги създават условия днес повече хора да остаряят и да доживеят до преклонна възраст. Удължаването на живота създава специфични медицински проблеми. При най-възрастните хора срещаме физиологични възрастови промени, по-често те страдат от хронични заболявания, приемат множество медикаменти. Предоставянето на грижа за тяхното здраве има своите специфики и особености, които е важно да се познават и прилагат от всички здравни специалисти (1).

С възрастта настъпват промени в съзъбието, които е важно да се познават, за да може да се подобри оралното, респективно общото здраве (1). Кариесът, пародонтитът, проблеми, свързани с подвижни зъбни протези, намалената слюнчена секреция, наледи по езика, предракови и ракови заболявания в устата могат да доведат до загуба на зъби, болки, дискомфорт, локални и общи инфекции (2). Нарушават се отхапването, дъвченето, преглъщането, вкусовите усещания, говоренето, повишават се нивата на лош дъх (3). Промени настъпват във външния вид, естетиката, самочувствието, общуването, което води до влошаване на качество на живот на най-възрастните (4,5).

С напредване на възрастта проблемите със зъбите стават по-чести (6). Превенцията на заболявания на зъбите, венците, пародонта, прила-

гането на минимално инвазивни техники, биологични методи на лечение води до запазване на все повече собствени зъби до дълбока старост (7).

Въпреки че по-голямата част от болестите в устата могат да бъдат предотвратени или лекувани, когато бъдат открити навреме, проблемите в устната кухина при по-възрастните хора са често срещани и понякога пренебрегвани (1).

ЦЕЛ

Да съпоставим денталния статус на пациенти от различни възрастови групи, за да определим необходимостта от дентално лечение според възрастта.

МАТЕРИАЛИ И МЕТОДИ

Определихме денталния статус на 75 поредни пациенти, посетили терапевтичен кабинет през 2023 г. в град София. Разделихме пациентите в пет възрастови групи от по 15 души - над 80-годишни, 65-79-годишни, 50-64-годишни, 35-49-годишни и 18-34-годишни, за да проследим промените, които настъпват с напредването на възрастта. Не включихме третите молари и не отчетохме пародонталното състояние, но всички отчетени зъби бяха функционално годни. Отчетохме общия брой налични зъби (здрави, тези с obturации, протетични конструкции, вкл. мостови тела), брой интактни зъби (без да отчитаме степен на зъбна абразия, пародонтални промени или подвижност), нужда от консервативно зъболечение или екстрахиране, брой неподвижни протетични възстановявания и наличие на подвижни протези.

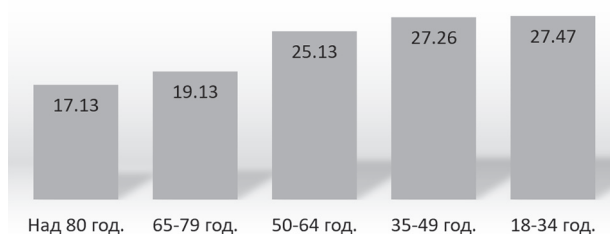
Табл. 1. Съпоставка на параметри от денталното състояние според възрастта

	Над 80 години	65-79 години	50-64 години	35-49 години	18-34 години
Общ брой налични зъби	17.13 Ранг (0-27)	19.13 Ранг (5-27)	25.13 Ранг (6-28)	27.26 Ранг (23-28)	27.47 Ранг (24-28)
Интактни зъби	2.8 Ранг (0-10)	8.13 Ранг (0-19)	8.46 Ранг (0-18)	12.53 Ранг (0-18)	15.46 Ранг (5-23)
Налични подвижни протези	7/15	4/15	2/15	0/15	0/15
Нужда от консервативно лечение	2.13 Ранг (0-5)	1.66 Ранг (0-5)	2.46 Ранг (0-4)	2.27 Ранг (0-4)	2.21 Ранг (0-5)
Нужда от вадене	0.93 Ранг (0-4)	0.73 Ранг (0-3)	0.53 Ранг (0-6)	0.07 Ранг (0-1)	0
Възстановени неподвижно протетично	4.92 Ранг (0-16)	3.23 Ранг (0-11)	3.26 Ранг (0-11)	4.7 Ранг (0-19)	0.35 Ранг (0-1)

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Според отчетения общ брой функционални собствени зъби ясно личи, че лицата под 50 години имат запазено съзъбие, лицата от 50 до 64 години имат достатъчен брой собствени зъби (табл. 1). Впечатление прави, че дори в групата на най-възрастните - над 80 години, пациентите имат немалък брой собствени зъби (17,13), с които обаче трудно осъществяват добра дъвкателна функция (фиг. 1).

Подобни резултати съобщава през 2022 г. Bots-VantSpijker PC и колектив. Те установяват, че най-възрастните хора, които посещават дентални практики, са относително здрави и високо образовани. Авторите намират, че след 75-годишна възраст общото и оралното здраве се влошават (8).

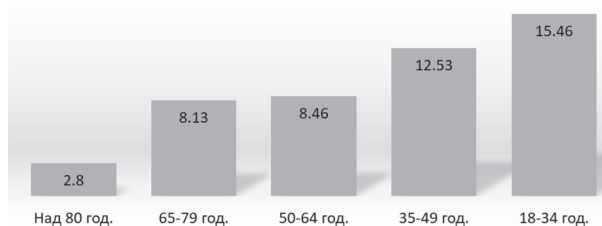
Фиг. 1. Среден брой зъби според възрастта

Нашето проучване установи, че с всяка по-горна възрастова група броят на интактни зъби намалява, като достига едва 2.8 интактни зъба при най-възрастните (фиг. 2). Проучване в Швеция от 2019 г. установява, че повече от половината от хората под 64 години имат всички зъби (28 или повече), което е сходно с получените от нас резултати (9).

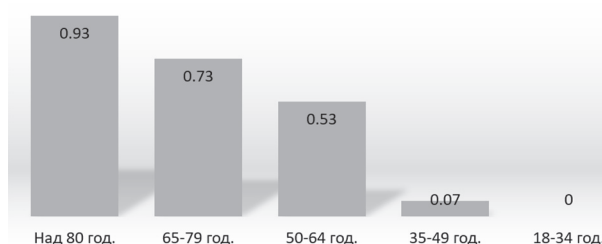
Laguzzi PN и колектив през 2016 г. проучват броя налични зъби при 341 парагвайци на възраст 65–74 години. Средният брой налични зъби е 9,73, което е повече от два пъти по-малко от настоящото наше изследване. Laguzzi PN и колектив установява, че съществува изразена загуба на много зъби при възрастните, липсва функционално съзъбие. Загубата на повече зъби се свързва с по-ниско социално-икономическо ниво и честа консумация на алкохол (10).

Henriksen VM и колектив през 1996–99 г. изследват 582-ма пациенти на възраст 67–99 години. Естествени зъби са установени при 394 индивида, като средният брой е 17. Около една трета са нямали нито един собствен зъб (11).

Нашите данни показват, че с всяка година от живота се увеличава необходимостта от вадене на зъб (фиг. 3).

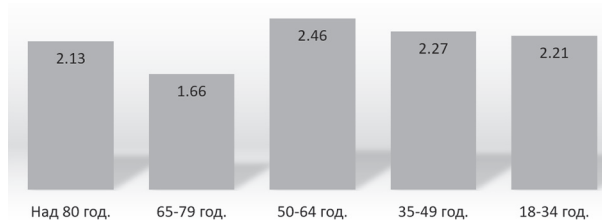
Фиг. 2. Среден брой интактни зъби според възрастта

Фиг. 3. Среден брой зъби с необходимост от изваждане според възрастта

Потвърждение на нашето изследване намираме в статията на Hiltunen K и колектив от 2023 г. Те установяват, че пациентите с нужда от екстракция е по-вероятно да са в по-горните възрастови групи: 21,8% във възрастовата група 60–64 години и 27,5% във възрастовата група на над 90-годишните. Средният брой екстракции в това проучване е 0,4 на пациент. Сред всички причини за изваждане на зъби основните са кариес при 29,5%, апикален периодонтит при 19,4%, зъбен корен или пародонтит с по 18%. Останали корени преобладават като причина за екстракция при най-възрастните. Необходимостта от вадене заради апикален периодонтит се повишава с всяка изминала година от живота. Нуждата от изваждането на зъби, дължаща се на усложненията от кариес, са често срещани във всички възрастови групи (12).

Резултатите ни показват, че нуждата от консервативно зъболечение е сходна във всички изследвани възрастови групи. Отчитайки факта, че възрастните имат по-малък брой зъби, може да направим заключение, че необходимостта от

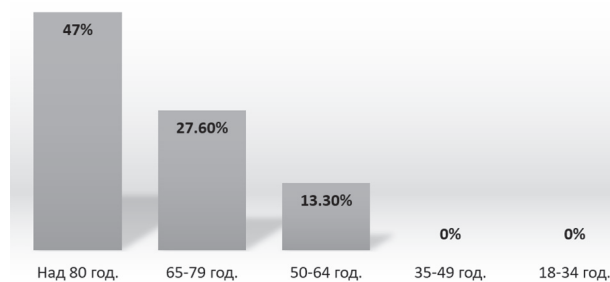

Фиг. 4. Среден брой зъби с необходимост от консервативно лечение според възрастта

консервативно възстановяване се увеличава относително с възрастта (фиг. 4).

Проучване в Мексико на 85 души на 60 и повече години установява, че разпространението на коренов кариес е много високо - 96,5%. Нуждата от чужда помощ при провеждане на орална хигиена, живеенето сам, ниското образование и лошата орална хигиена са свързани с по-висок риск от развитие на кариес на корена (13).

Около половината от над 80-годишните включени в нашето изследване носят подвижни протези. Два пъти по-рядко са случаите на носене на подвижни протези в групата на 65–79-годишните и четири пъти по-рядко в тази на 50–64-годишните. Не отчетохме наличие на подвижни протези на пациенти под 50 години (фиг. 5).

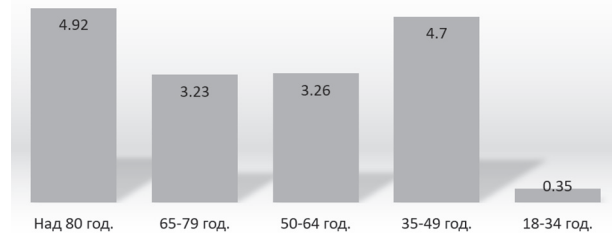
Фиг. 5. Процент с подвижни протези според възрастта

Подобреното орално здраве, наличието на повече собствени зъби при най-възрастните довеждат по-рядко до нужда от употреба на подвижни протези. Заместването на липсващи зъби е важно за подобряване на функцията, естетиката и качеството на живот (14).

Henriksen VM и колектив през 2003 г. установяват, че от 582-ма души общо 40% не са имали нужда от никакви подвижни протези, 28% са имали собствени зъби и частични протези и 31,6% са носели тотални протези. Половин процент нямат нито зъби, нито протези. Средната възраст на изследваните е 76,4 години, диапазон 67–99 години (11).

Приблизително 6,3% от мексиканско население над 18 години е без нито един зъб. Тотално обеззъбените са от 2,4% в групата 35–44-годишните до 25,5% в групата 65–74-годишните. Авторите не откриват връзка между социално-икономически и социално-демографски показатели (15).

Неподвижните протетичните възстановявания във всички групи, с изключение на тази на най-младите, имат относително константна стойност. Това води до извода, че нуждата от

Фиг. 6. Среден брой зъби възстановени неподвижно протетично спрямо възрастта

протетично лечение се увеличава с напредване на възрастта, тъй като общият брой зъби намалява. Най-много протезирани зъби наблюдаваме при най-възрастните пациенти - почти по 5 (фиг. 6).

Днешното възрастно население е добре информирано, с голямо желание за поддържане на добро орално здраве. Денталните медици трябва да са запознати с всички специфики и възможности за лечение, подходящи за най-възрастните пациенти (16).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

С напредване на възрастта човек прогресивно започва да губи своите зъби, като броят на интактните става все по-малък. Въпреки това днес най-възрастните пациенти имат запазени немалко собствени зъби благодарение на проведено дентално лечение, профилактика. Хората в най-напреднала възраст имат същата нужда от терапевтично лечение с цел запазване на съзъбието, както и по-младите. Нуждата от хирургично и протетично лечение прогресивно се увеличава с възрастта. По-често се налага протезиране с подвижни протези, особено след 50-годишна възраст.

Най-възрастните имат по-голяма нужда от професионална дентална грижа за запазване на оралното здраве, спрямо по-младите.

ЛИТЕРАТУРА

1. Панов, Вл. Геродонтология, Мединформ, 2023р, 4-5. ISBN 978-619-7164-17-6
2. Panov VI, Krasteva A, Tongue coating in patients with gastrointestinal and liver diseases. J of IMAV, 2012, 18(2):188–190.
3. Panov VI, Changes in the oral cavity and general diseases, 2016, Dissertation for obtaining the scientific degree „Doctor of Medical Sciences“, Medical University Varna, 291.
4. van de Rijt LJM, Stoop CC, Weijenberg RAF, de Vries R, Feast AR, Sampson EL, Lobbezoo F. The

- Influence of Oral Health Factors on the Quality of Life in Older People: A Systematic Review. *Gerontologist*. 2020 Jul 15;60(5):e378-e394.
5. Попов, Н. Орална медицина., Промени в устната кухина у възрастни, София: Ив. Сапунджиев – ЕООД, 2009, 233–250.
  6. Hristova V, Panov VI, Koleva M, V-shaped defects - epidemiological aspects, *VMF*, 2018, 7(2), 97-102.
  7. Australian Institute of Health and Welfare. (2007). *Older Australia at a glance* (4th ed.). Cat. no. AGE 52. Canberra: AIHW.
  8. Bots-VantSpijker PC, van der Maarel-Wierink CD, Schols JMGA, Bruers JJM. Oral Health of Older Patients in Dental Practice: An Exploratory Study. *Int Dent J*. 2022;72(2):186-193. doi:10.1016/j.identj.2021.05.003
  9. Ljung R, Lundgren F, Appelquist M, Cederlund A. The Swedish dental health register - validation study of remaining and intact teeth. *BMC Oral Health*. 2019 Jun 17;19(1):116. doi: 10.1186/s12903-019-0804-7. PMID: 31208416; PMCID: PMC6580593.
  10. Laguzzi PN, Schuch HS, Medina LD, de Amores AR, Demarco FF, Lorenzo S. Tooth loss and associated factors in elders: results from a national survey in Uruguay. *J Public Health Dent*. 2016 Mar;76(2):143-51. doi: 10.1111/jphd.12123. Epub 2015 Oct 14. PMID: 26465229.
  11. Henriksen BM, Axéll T, Laake K. Geographic differences in tooth loss and denture-wearing among the elderly in Norway. *Community Dent Oral Epidemiol*. 2003 Dec;31(6):403-11. doi: 10.1046/j.1600-0528.2003.00047.x. PMID: 14986907.
  12. Hiltunen K, Vehkalahti MM. Why and when older people lose their teeth: A study of public healthcare patients aged 60 years and over in 2007-2015. *Gerodontology*. 2023;40(3):326-333. doi:10.1111/ger.12657
  13. Islas-Granillo H, Borges-Yañez SA, Medina-Solís CE, Casanova-Rosado AJ, Minaya-Sánchez M, Villalobos Rodelo JJ, Maupomé G. Socioeconomic, sociodemographic, and clinical variables associated with root caries in a group of persons age 60 years and older in Mexico. *Geriatr Gerontol Int*. 2012 Apr;12(2):271-6. doi: 10.1111/j.1447-0594.2011.00764.x. Epub 2011 Oct 27. PMID: 22032698.
  14. Friel T, Waia S. Removable Partial Dentures for Older Adults. *Prim Dent J*. 2020 Sep;9(3):34-39. doi: 10.1177/2050168420943435. PMID: 32940586.
  15. Medina-Solís CE, Pérez-Núñez R, Maupomé G, et al. National survey on edentulism and its geographic distribution, among Mexicans 18 years of age and older (with emphasis in WHO age groups). *J Oral Rehabil*. 2008;35(4):237-244. doi:10.1111/j.1365-2842.2007.01767.x
  16. Allen PF, McKenna G, Creugers N. Prosthodontic care for elderly patients. *Dent Update*. 2011 Sep;38(7):460-2, 465-6, 469-70. doi: 10.12968/denu.2011.38.7.460. PMID: 22046906.

Адрес за кореспонденция:
Владимир Панов
Факултет по дентална медицина
бул. „Цар Освободител“ 84
Варна, 9000
e-mail: vladimir.panov@tu-varna.bg